

Naravovarstveno vrednotenje ptičev Banjšic

Nature conservationist evaluation of birds at Banjšice

Janez GREGORI

UVOD

Strokovne službe pri svojem delu večkrat potrebujejo naravovarstveno vrednotenje določenega predela, navadno zaradi načrtovanih posegov. Pogosto se vrednotenje opravi na osnovi analiz populacij ptičev. Razloga sta vsaj dva: a) ker so ptiči lahko opazni in dobro slišni, je razmeroma lahko napraviti popise vrst za potrebe kvalitativnih pa tudi kvantitativnih analiz, in b) ptiči so med vsemi vretenčarji najbolj mobilni, hitro se odzivajo na spremembe v svojem življenjskem okolju, so torej pomembni kot indikatorji ekoloških razmer.

Izvajalci inventarizacije in vrednotenja postavljamo zahtevo, da je za delo potrebno najmanj eno leto, tako da so zajete vse fenofaze; pri ptičih torej čas gnezdenja, preleta in prezimovanja. In redno se dogaja, da daje naročnik na voljo le malo časa. Brezpogojno je treba za popise ptičev izbrati gnezditveno obdobje, ki je najbolj merodajno tudi za ugotavljanje stanja habitatov. V kratkem času je treba zbrati čimveč podatkov, ki so obenem primerljivi s popisi iz drugih predelov ali s ponovljenimi popisi v istem predelu. Predvsem moramo vedeti, kaj želimo ugotoviti, kako bomo ovrednotili posamezne vrste, in zbrati temu primerno metodo dela in kasnejšega analiziranja. Pomen ptičev za naravovarstveno presojo je bil že predstavljen na primeru Dragonje (GREGORI 1986/87).

O metodologiji je danes napisanega veliko. Na voljo so dela, kjer so bolj ali manj posrečeno zbrane in razložene razne metode dela (npr. BIBBY et al., 1993). Pravilo naj bo, da na terenu skušamo zbrati čimveč podatkov, ki jih kasneje lahko uporabimo v različne namene in obdelujemo skladno z navodili različnih avtorjev.

Na primeru inventarizacije in valorizacije favne ptičev na območju Banjšic, ki ju je opravil Prirodoslovni muzej Slovenije po dogovoru z Zavodom za varstvo naravne in kulturne de-

liščine Nova Gorica, bom skušal predstaviti način naravovarstvenega vrednotenja ob minimalnem številu terenskih dni. Terensko delo je bilo opravljeno maja in junija 1993.

Naravovarstvena presoja ugotovljenih vrst ptičev temelji na Rdečem seznamu ogroženih ptičev v Sloveniji (GREGORI & MATVEJEV, 1992). Favnistične zapise in popise za kvantitativno analizo je opravil avtor. Pri zbiranju favnističnih podatkov 8. junija in pri nočnem popisu 8./9. junija je sodeloval Dare Šere.

OPIS OBRAVNAVANEGA PREDELA

Območje Banjšic leži med Soško in Čepovansko dolino. Je kraška planota z opaznimi kraškimi pojavi (ponori); geološka podlaga je torej apnenec. Planota je na višini nekaj nad 700 m in tudi najvišji vrhovi na vzhodu komaj presegajo 900 m.

Naselja so razpršena, poslopja v manjših skupinah. Okoli naselij so sadovnjaki, pretežno starejši. Na Banjšicah je razvito poljedelstvo, po bežni oceni je ekstenzivne narave. Na manjših površinah so njive, na večjih travniki in ponekod pašniki. Gozd je predvsem ob robu planote, vegetacijsko mozaičnost Banjšic povečujejo manjše skupine ali pasovi drevja. Prevladujejo listavci, ponekod so čisti bukovi sestoji, na drugih mestih pa so listavci pomešani z iglavci, smreko in borom. Predvsem ob mejah med parcelami ali v neobdelanih manjših kotanjah ter na pašnikih porašča manjše površine grmovje s posameznimi drevesi. Na južnem delu, v smeri proti Grgarju, kaže vegetacija termofilne značilnosti.

METODA DELA

Popisi ptičev so bili opravljeni 5. 5. in 8. 6. 1993, ponoči aktivne vrste pa so bile popisane v noči 8./9. 6. 1993.

Kvantitativno analizo populacij ptičev Banjšic sem opravil 8. 6. 1993. Uporabil sem meto-

do petminutnega štetja v točki, s popisom vseh osebkov v določeni oddaljenosti, ki jo za naravovarstvene valorizacije predlagajo OELKE et al. (1983). Zaradi primerljivosti z drugimi kvantitativnimi analizami ptičjih populacij, narejenimi po tej metodi, so v tem primeru uporabljeni podatki o osebkih, ki so bili zapisani v krogu s polmerom (ca) 100 metrov. Določenih je bilo 20 točk (števnih mest), ki so bila medsebojno oddaljena več kot 200 metrov. Na vsaki točki sem zapisoval natančno 5 minut, in sicer sem beležil vse osebkove, ugotovljene tako po oglašanju kot po neposrednem opazovanju. Vsakega pojočega samca, samca z izrazitim izražanjem območnosti ali starše s speljanimi mladinci jemljem kot par. Popisi so bili opravljeni zjutraj od 6,20 do 9,30, na poti od Mrcinjega do Podlešč in Biškovca ter od Podlešč proti Lohkam.

Pozornost sem posvečal različnim habitatom (gozd, grmišča, travniki, njive, sadovnjaki, urbani predeli), ki se zaradi mozaičnosti prepletajo med seboj in jih ni mogoče ločiti med seboj. Obseg njihove približne odstotne zastopanosti sem ugotavljal na vsaki točki, in sicer v krogu 100 m.

Pri vsaki vrsti ugotavljam stopnjo njene dominantnosti, izračunano po formuli: $D\% = n \times 100 : N$, pri čemer je n število osebkov določene vrste, N pa število vseh ugotovljenih osebkov v enem popisu.

Stopnje dominantnosti (D%) so naslednje:
 dominanten nad 5 %
 subdominanten 2 – 5 %
 influenten 1 – 2 %
 recedenten pod 1 %

Za vsako vrsto podajam povprečno število osebkov vrste na točko, to je indeks POV (indeks DIA po OELKE 1983). Indeks je kvocient števila opazovanih osebkov (I) ene vrste (V), deljeno s številom (n) kontrolnih popisov (k) in številom (m) točk (T) na pregledanem odseku (o) – $POV o = I v : (nk \times mT)$.

Pri vsaki vrsti dajem podatke za njeno stopnjo frekvence v točki ($f\%t$), kar pomeni odstotek točk, kjer je bila ugotovljena neka vrsta, od celotnega števila točk v določenem popisu. Stopnje frekvenc ($f\%t$) so naslednje:

1–19 % – zelo redka vrsta,
 20–39 % – redka vrsta,
 40–59 % – običajna vrsta,
 60–79 % – pogostna vrsta in
 80–100 % – zelo pogostna vrsta.

Ker pri analizi podatkov ni upoštevana različna odkrivnost vrst, so dobljene vrednosti relativne.

Nočni popis je bil opravljen ob pogostih dolgotrajnih postankih avtomobila na poti od Lohk do Biškovca in od Podlešč prek Mrcinjega do Lužarjev, od okoli 21,0 do 3,00 zjutraj.

REZULTATI

Na številnih mestih (točkah) celotnega obravnavanega območja je bila ugotovljena sle-

	n	D%	f5T	pOV
<i>Turdus merula</i>	70	16,4	95	3,5
<i>Fringilla coelebs</i>	52	12,2	90	2,6
<i>Sylvia atricapilla</i>	36	8,4	80	1,8
<i>Erithacus rubecula</i>	26	6,1	40	1,3
<i>Parus major</i>	22	5,2	55	1,1
<i>Lullula arborea</i>	20	4,7	40	1,0
<i>Passer domesticus</i>	17	4,0	20	0,85
<i>Hirundo rustica</i>	16	3,7	40	0,8
<i>Phylloscopus collybita</i>	14	3,3	40	0,7
<i>Carduelis chloris</i>	14	3,3	25	0,7
<i>Emberiza citrinella</i>	10	2,3	25	0,5
<i>Lanius collurio</i>	10	2,3	30	0,5
<i>Delichon urbica</i>	10	2,3	10	0,5
<i>Carduelis carduelis</i>	9	2,1	20	0,45
<i>Corvus cornix</i>	9	2,1	30	0,45
<i>Anthus trivialis</i>	8	1,9	25	0,4
<i>Sylvia communis</i>	7	1,6	15	0,35
<i>Sturnus vulgaris</i>	6	1,4	15	0,3
<i>Pyrhula pyrrhula</i>	5	1,2	10	0,25
<i>Motacilla alba</i>	5	1,2	20	0,25

Recedentne vrste: *Aegithalos caudatus*, *Coccothraustes coccothraustes*, *Streptopelia turtur*, *Troglodytes troglodytes*, *Coturnix coturnix*, *Turdus philomelos*, *Parus caeruleus*, *Parus palustris*, *Sitta europaea*, *Loxia curvirostra*, *Sylvia curruca*, *Serinus serinus*, *Alauda arvensis*, *Streptopelia decaocto*, *Emberiza cia*, *Columba palumbus*, *Parus ater*, *Turdus viscivorus*, *Dendrocopos major*, *Picus viridis*, *Garrulus glandarius*, *Nucifraga caryocatactes*, *Buteo buteo* in *Saxicola torquata*.

Skupaj	426	21,3
--------	-----	------

Tabela 1: Kvantitativna analiza ugotovljenih vrst ptičev na Banjšicah 8. junija 1993 (n = število ugotovljenih osebkov, $D\%$ = stopnja dominantnosti, $f\%t$ = stopnja frekvence, POV = povprečno število osebkov na točko). Podatki se nanašajo na celotno območje, ne glede na naravo habitatov (glej prikaz odstotne zastopanosti posameznih habitatov).

Table 1: Quantitative analysis of the species established in the area of Banjšice on June 8th 1993 (n = number of established individuals, D% = degree of dominance, f%T = degree of frequency, POV = average number of individuals per point). The data refer to the entire area, irrespective of the nature of habitats.

deča odstotna zastopanost posameznih habitatov (zaokroženo):

travniki in njive . . . . . 49 %
 gozd in grmišča . . . . . 50 %
 urbani predeli s sadovnjaki . . . 1 %

Ugotovljenih je bilo 64 vrst ptičev. V tabelah 1 – 4 so podane številčne zastopanosti vrst, stopnje dominanc, stopnje frekvenc in indeksi POV za celotno območje in za posamezne ha-

	n	D%	f%t	POV
<i>Turdus merula</i>	25	14,3	100	4,2
<i>Passer domesticus</i>	17	9,7	67	2,8
<i>Hirundo rustica</i>	16	9,1	100	2,7
<i>Fringilla coelebs</i>	13	7,4	83	2,2
<i>Delichon urbica</i>	10	5,7	33	1,7
<i>Lullula arborea</i>	10	5,7	67	1,7
<i>Carduelis carduelis</i>	9	5,1	67	1,5
<i>Parus major</i>	9	5,1	67	1,5
<i>Sylvia atricapilla</i>	8	4,6	67	1,3
<i>Emberiza citrinella</i>	6	3,4	50	1
<i>Lanius collurio</i>	6	3,4	67	1
<i>Sturnus vulgaris</i>	6	3,4	33	1
<i>Carduelis chloris</i>	6	3,4	33	1
<i>Motacilla alba</i>	5	2,8	67	0,8
<i>Anthus trivialis</i>	4	2,3	50	0,7
<i>Coccothr. coccothraustes</i>	4	2,3	33	0,7
<i>Coturnix coturnix</i>	2	1,1	17	0,3
<i>Parus caeruleus</i>	2	1,1	17	0,3
<i>Serinus serinus</i>	2	1,1	17	0,3
<i>Streptopeli decaocto</i>	2	1,1	17	0,3
<i>Columba palumbus</i>	2	1,1	17	0,3
<i>Streptopelia turtur</i>	2	1,1	17	0,3
<i>Sylvia communis</i>	2	1,1	17	0,3
<i>Turdus philomelos</i>	2	1,1	17	0,3

Recedentne vrste: *Picus viridis*, *Saxicola torquata* in *Corvus cornix*.

Skupaj	175	29,1
--------	-----	------

Tabela 2: Kvantitativna analiza ugotovljenih vrst ptičev v točkah z urbanim habitatom, 8. junij 1993 (legendo glej v tab. 1).

Table 2: Quantitative analysis of the bird species established on June 8th 1993 at points with urban habitat.

bitate. Poudariti je treba, da v nekaterih točkah ni bilo vseh od naštetih habitatov. Tako je bil urbani habitat zastopan le v šestih popisanih točkah, čisti gozdni habitat pa le v petih. V vseh drugih so bili zastopani v določenem obsegu travniški in gozdni oziroma grmiščni habitati.

Ker so nekatere vrste vezane samo na določene habitate, obravnavane v analizi, podajam ločeno še analize tistih točk, v katerih so bili zastopani tudi urbani (tabela št. 2), travniški (tabela št. 3) in čisti gozdni habitat (tabela št. 4).

	n	D%	f%t	POV
<i>Turdus merula</i>	53	16,7	67	3,5
<i>Fringilla coelebs</i>	32	10,1	67	2,1
<i>Sylvia atricapilla</i>	24	7,6	47	1,6
<i>Lullula arborea</i>	20	6,5	33	1,3
<i>Passer domesticus</i>	17	5,4	20	1,1
<i>Parus major</i>	15	4,7	33	1
<i>Carduelis chloris</i>	14	4,4	27	0,9
<i>Delichon urbica</i>	10	3,1	13	0,7
<i>Lanius collurio</i>	10	3,1	40	0,7
<i>Emberiza citrinella</i>	10	3,1	7	0,7
<i>Corvus cornix</i>	9	2,8	33	0,6
<i>Carduelis carduelis</i>	9	2,8	20	0,6
<i>Phylloscopus collybita</i>	8	2,5	13	0,5
<i>Anthus trivialis</i>	8	2,5	20	0,5
<i>Erithacus rubecula</i>	8	2,5	13	0,5
<i>Sylvia communis</i>	7	2,2	20	0,5
<i>Hirundo rustica</i>	7	2,2	47	0,5
<i>Sturnus vulgaris</i>	6	1,9	20	0,4
<i>Motacilla alba</i>	5	1,6	27	0,3
<i>Coccothr. coccothraustes</i>	4	1,3	7	0,3
<i>Coturnix coturnix</i>	4	1,3	7	0,3
<i>Turdus philomelos</i>	4	1,3	7	0,3
<i>Streptopelia turtur</i>	4	1,3	7	0,3

Recedentne vrste: *Pyrrhula pyrrhula*, *Sitta europaea*, *Serinus serinus*, *Emberiza cia*, *Dendrocopos major*, *Parus caeruleus*, *Turdus viscivorus*, *Sylvia curruca*, *Alauda arvensis*, *Streptopelia decaocto*, *Columba palumbus*, *Saxicola torquata*, *Picus viridis*, *Loxia curvirostra*, *Garrulus glandarius* in *Buteo buteo*.

Skupaj	317	21,1
--------	-----	------

Tabela 3: Kvantitativna analiza ugotovljenih vrst ptičev na točkah s travniškim habitatom oz. habitatom s poljem, 8. junij 1993 (legendo glej v tab. 1).

Table 3: Quantitative analysis of the bird species established on June 8th 1993 at points with meadow or field habitats.

	n	D%	POV
<i>Erithacus rubecula</i>	20	21,3	4
<i>Fringilla coelebs</i>	18	19,1	3,6
<i>Turdus merula</i>	16	17	3,2
<i>Sylvia atricapilla</i>	10	10,6	2
<i>Parus major</i>	9	9,6	1,8
<i>Troglodytes troglodytes</i>	4	4,2	0,8
<i>Phylloscopus collybita</i>	4	4,2	0,8
<i>Parus palustris</i>	3	3,2	0,6
<i>Parus caeruleus</i>	2	2,1	0,4
<i>Parus ater</i>	2	2,1	0,4
<i>Aegithalos caudatus</i>	2	2,1	0,4
<i>Loxia curvirostra</i>	2	2,1	0,4
<i>Sitta europaea</i>	1	1,1	0,2
<i>Nucifraga caryocatactes</i>	1	1,1	0,2
Skupaj	94		18,8

Tabela 4: Kvantitativna analiza ugotovljenih vrst ptičev v gozdnem habitatu (legendo glej v tab. 1; f% ni podan zaradi premajhnega vzorca popisov).

Table 4: Quantitative analysis of the bird species established in forest habitat (f% not stated due to insufficient mapping pattern).

SISTEMSKI DEL

Seznam vrst, ugotovljenih na Banjšicah, maj, junij 1993:

ACCIPITRIDAE – Kragulji

Navadna kanja *Buteo buteo* – 5. 5. je bilo pri Lohkah gnezdo na jelši, ca. 8 m od tal; 9. 6. so bili v gnezdu mladi.

FALCONIDAE – Sokoli

Rdečenoga postovka *Falco vespertinus* – 5. 5. so lovile na travnikih med Podleščami in Lohkami. Našel sem 16 osebkov, verjetno pa jih je bilo več; teren je razgiban in nekatere so sedele na tleh.

PHASIANIDAE – Poljske kure

Prepelica *Coturnix coturnix* – pela tudi v noči 8./9. 6. Fazan *Phasianus colchicus* – registriran 5. 5. in 8. 6. pri Lohkah.

COLUMBIDAE – Golobi

Golob grivar *Columba palumbus*
Turška grlica *Streptopelia decaocto*
Divja grlica *Streptopelia turtur*

CUCULIDAE – Kukavice

Kukavica *Cuculus canorus* – več registracij tudi ob kvantitavnih popisih, vendar v večji oddaljenosti od 100 m, zato je ni v tabelarnih prikazih.

STRIGIDAE – Prave sove

Veliki skovik *Otus scops* – v noči 8./9. 6. peli najmanj trije pri Lohkah.

Lesna sova *Strix aluco* – 8./9. 6. se je oglašala med Mrcinjem in Lužarji.

Mala uharica *Asio otus* – speljani mladiči 8./9. 6. pri Trušnjah.

CAPRIMULGIDAE – Ležetrudniki

Podhujka *Caprimulgus europaeus* – zvečer 8. 6. peli dve zahodno od Lohk.

APODIDAE – Hudourniki

Čri hudournik *Apus apus* – več registracij tudi ob kvantitativnih popisih.

PICIDAE – Žolne

Vijeglavka *Jynx torquilla* -2 Pri Mrcinju 5. 5., oglašala se je tudi 8. 6.

Zelena žolna *Picus viridis*

Veliki detel *Dendrocopos major*

ALAUDIDAE – Škrjanci

Hribski škrjanec *Lullula arborea*

Poljski škrjanec *Alauda arvensis*

HIRUNDINIDAE – Lastovke

Kmečka lastovka *Hirundo rustica*

Mestna lastovka *Delichon urbica*

MOTACILLIDAE – Pastirice

Drevesna cipa *Anthus trivialis*

Bela pastirica *Motacilla alba*

TROGLODYTIDAE – Stržki

Stržek *Troglodytes troglodytes*

PRUNELLIDAE – Pevke

Siva pevka *Prunella modularis*

TURDIDAE – Drozgi

Taščica *Erithacus rubecula*

Šmarnica *Phoenicurus ochruros* – 8. 6. pri Lohkah.

Prosnik *Saxicola torquata*

Kupčar *Oenanthe oenanthe* – 5. 5. na pašniku južno od Lohk.

Cikovt *Turdus philomelos*

Carar *Turdus viscivorus*

Grahasta penica *Sylvia nisoria* – 8. 6. pela med Lohkami in Mrcinjem, zahodno od Lohk je par krmil mladiče v gnezdu.

Mlinarček *Sylvia curruca*

Rjava penica *Sylvia communis*

Črnoglavka *Sylvia atricapilla*

Vrbja listnica *Phylloscopus collybita*

Rumenoglavi kraljiček *Regulus regulus* – 8. 6. pri Biškovcu.

Rdečeglavi kraljiček *Regulus ignicapillus* – 8. 6. pri Biškovcu.

MUSCICAPIDAE – Muharji

Črnoglavi muhar *Ficedula hypoleuca* – 5. 5. pri Podleščah.

AEGITHALIDAE – Dolgorepe sinice, dolgorepke

Sinica dolgorepka *Aegithalos caudatus*

PARIDAE – Sinice

Menišček *Parus ater*

Plavček *Parus caeruleus*

Velika sinica *Parus major*

SITTIDAE – Brglezi

Brglez *Sitta europaea*

CERTHIIDAE – Drevesni plezalčki
 Dolgoprsti plezalček *Certhia familiaris*
 LANIIDAE – Srakoperji
 Rjavi srakoper *Lanius collurio*
 CORVIDAE – Vrani
 Šoja *Garrulus glandarius*
 Krekovt *Nucifraga caryocatactes*
 Siva vrana *Corvus corone cornix*
 STURNIDAE – Škorci
 Škorec *Sturnus vulgaris*
 PASSERIDAE – Vrabci
 Domači vrabec *Passer domesticus*
 Poljski vrabec *Passer montanus*
 FRINGILLIDAE – Ščinkavci
 Ščinkavec *Fringilla coelebs*
 Grilček *Serinus serinus*
 Zelenec *Carduelis chloris*
 Lišček *Carduelis carduelis*
 Repnik *Carduelis cannabina* – 8. 6. na pašniku južno od Lohk.
 Krivokljun *Loxia curvirostra*
 Kalin *Pyrrhula pyrrhula*
 Dlesk *Coccothraustes coccothraustes*
 EMBERIZIDAE – Strnadi
 Rumeni strnad *Emberiza citrinella*
 Plotni strnad *Emberiza cirlus* – 8. 6. pel ob poti Lohke–Mrcinje
 Skalni strnad *Emberiza cia*
 Veliki strnad *Miliaria calandra* – 8. 6. so vsaj 3 peli (na elektrovodu ali na drevesih) na travnikih ob cesti Podlešče–Lohke.

RAZPRAVA

Na Banjšicah smo ugotovili 64 vrst ptičev, med katerimi jih 16 sodi med nepevce (Nonpasseriformes), 48 pa med pevce (Passeriformes).

Ugotovljeno število vrst ptičev je razmeroma visoko, kljub temu da gre v obravnavanem primeru v glavnem za travnike z njivami, gozd in grmišča ter v manjšem obsegu za urbane predele s sadovnjaki.

Vrste, vezane izključno na travnike in polja, so predvsem naslednje: *Coturnix coturnix*, *Alauda arvensis* in *Miliaria calandra*.

Na grmišča med travniki oz. gozdni rob so vezane vrste: *Lullula arborea*, *Lanius collurio*, *Emberiza citrinella*, *Anthus trivialis*, *Sylvia communis*, *Emberiza cia*, *Sylvia curruca* in *Saxicola torquata*.

Suburbane vrste so predvsem naslednje: *Passer domesticus*, *Hirundo rustica*, *Delichon urbica*, *Apus apus*, *Phoenicurus ochruros* in *Streptopelia decaocto*.

Na celotnem ozemlju so dominantne vrste

Turdus merula, *Fringilla coelebs*, *Sylvia atricapilla*, *Erithacus rubecula* in *Parus major*, subdominantne pa *Lullula arborea*, *Passer domesticus*, *Hirundo rustica*, *Phylloscopus collybita*, *Carduelis chloris*, *Emberiza citrinella*, *Lanius collurio*, *Delichon urbica*, *Carduelis carduelis* in *Corvus cornix*.

Med ugotovljenimi vrstami so nekatere, ki tu ne gnezdi in so bile v času popisa še na selitvi. To sta vrsti *Falco vespertinus* in *Ficedula hypoleuca*, verjetno pa tudi *Oenanthe oenanthe*. Zanimivo je opazovanje rdečenogih postovk (*Falco vespertinus*) v tako velikem številu, kar dopušča domnevo, da njihova spomladanska selitev poteka tudi prek Banjške planote.

Pomembno je tudi stanje ogroženosti ugotovljenih vrst. V posamezne kategorije (GREGORI, MATVEJEV, 1992) sodijo naslednje vrste: **E – Prizadete (Endangered)** so *Coturnix coturnix*, *Sylvia nisoria* in *Miliaria calandra*, **V – ranljive (Vulnerable)** pa *Buteo buteo*, *Streptopelia turtur*, *Otus scops*, *Caprimulgus europaeus*, *Jynx torquilla*, *Lullula arborea*, *Alauda arvensis*, *Lanius collurio* in *Sylvia communis*.

ZAKLJUČKI IN NARAVOVARSTVENE USMERITVE

(1) V predelu Banjšic so bili opravljeni 4 dnevni in en nočni terenski pregled. Ugotovljenih je bilo 64 vrst ptičev. Vse razen treh lahko štejemo za gnezdilce.

(2) Od ugotovljenih 64 vrst jih 16 sodi med nepevce (Nonpasseriformes), 48 pa med pevce (Passeriformes).

(3) Za večino vrst je podano število ugotovljenih osebkov, njihova stopnja dominance in frekvence ter indeks POV. Vrste, ki niso bile registrirane v kvantitativnih popisih, so komentirane v sistematskem delu.

(4) Najvišjo stopnjo dominance imajo kos, ščinkavec, črnoglavka, taščica in velika sinica.

(5) Z naravovarstvenega stališča so pomembne predvsem vrste, ki so pri nas uvrščene v različne kategorije ogroženosti (kanja, prepelica, divja grlica, veliki skovik, podhujka, vijeglavka, zelena žolna, hribski škrjanec, poljski škrjanec, grahasta penica, rjava penica, rjavi srakoper in veliki strnad). Nekatere med njimi dosegajo v obravnavanem predelu visoko stopnjo dominantnosti.

(6) Obravnavani predel je zanimiv tudi za preletnike. Domnevno tod poteka spomladanska selitev rdečenoge postovke. Razlog za to

je verjetno tudi zadostna količina hrane, kot posledica ekstenzivnega kmetovanja.

(7) Povprečno število osebkov na točko (POV) je za celotno obravnavano območje 21,3, kar kaže na številčno bogate ptičje populacije. Na točkah, kjer je opaziti tudi urbani habitat, doseže indeks vrednost celo 29,1.

(8) Glede na ekstenzivnost in prvobitnost predela ter številčno bogate populacije ptičev je treba razmisliti o načinu ohranjanja stanja.

LITERATURA

BIBBY, C. J., N. D. BURGESS, D. A. HILL, 1993: Bird Census Techniques. Academic Press Limited, London

GREGORI, J., 1986/87: Pomen ptičev za naravovarstveno presojo doline Dragonje. Proteus, 49: 225-226

GREGORI, J., S. D. MATVEJEV, 1992: Rdeči seznam ogroženih ptičev v Sloveniji. Varstvo narave, 17: 29-39

OELKE, H., J. K. GEHRT, S. LINKERSDORFER, J. TUNNISSEN, B. WOLF, 1983: Vogelerfassungen im niedersächsischen Küstengebiet. Beitr. Naturk. Niedersachsens 36: 121-140

POVZETEK

Na kraški planoti Banjšice, med Soško in Čepovansko dolino (JZ Slovenija), smo maja in junija 1993 v treh dnevih in enem nočnem terenskem pregledu zbirali podatke o tamkajšnjih ptičih. Na tem primeru skušamo pokazati, kako z minimalnim številom terenskih pregledov opravimo optimalno naravovarstveno presojo, ki jo je v danem primeru potrebovala pri svojem delu strokovna služba za varstvo narave.

Kvantitativne popise populacij ptičev Banjšic smo opravili v jutranjih urah 8. 6. 1993. Uporabili smo metodo petminutnega štetja v točki, s popisom vseh osebkov v določeni oddaljenosti, ki jo za naravovarstveno valorizacijo predlaga OELKE et. all. (1983). Zaradi primerljivosti z drugimi kvantitativnimi analizami ptičjih populacij s štetjem v točki so v tem primeru uporabljeni podatki o osebkih, ki so bili zapisani v krogu (ca) 100 metrov. Določenih je bilo 20 točk (števnih mest), ki so bila med seboj oddaljena ve kot 200 metrov. Vsakega pojočega samca, samca z izrazitim izražanjem območnosti ali starše z mladiči tretiramo kot par. Ker pri analizi podatkov nismo upoštevali različne odkrivnosti (detektibilnosti) vrst, so dobljene vrednosti relativne.

Zaradi velike mozaičnosti predela smo v vsaki točki ocenili zastopanost posameznega habitata v krogu 100 metrov. Za vse številne točke skupaj smo dobili naslednje vrednosti: travniki in njive = 49 %, gozd in grmišča = 50 % ter urbani predeli s sadovnjaki = 1 %.

Pri vsaki vrsti ugotavljamo stopnjo njene dominantnosti (D%) in stopnjo frekvence v točki (f%). Za vsako vrsto podajamo povprečno število osebkov vrste na točko popisa, to je indeks POV (Indeks DIA po OELKE et all. 1983). Pregled ugotovitev je podan v tabelah 1 do 4.

Za Banjšice je bilo ugotovljenih 64 vrst ptičev, njihov pregled je v sistematskem delu. Razen treh (rdečenoga postovka, črnoglavi muhar in navadni kupčar), ugotovljene vrste štejeemo za gnezdilce. Najvišjo stopnjo dominancije ugotavljamo za kosa, ščinkavca, črnoglavko, taščico in veliko sinico.

Naravovarstvena presoja Banjšic temelji na ugotovljenih vrstah ogroženih ptičev v Sloveniji z Rdečega seznama (GREGORI & MATVEJEV 1992). V posamezne kategorije sodijo naslednje: E-prizadete (endangered) *Coturnix coturnix*, *Sylvia nisoria* in *Miliaria calandra*, V - ranljive (vulnerable) pa *Buteo buteo*, *Streptopelia turtur*, *Otus scops*, *Caprimulgus europaeus*, *Jynx torquilla*, *Lullula arborea*, *Alauda arvensis*, *Lanius collurio* in *Sylvia communis*. Nekateri med njimi dosega v obravnavanem predelu visoko stopnjo dominantnosti.

Z ornitološkega stališča ima obravnavani predel velik pomen, tako za gnezdilce, verjetno pa tudi za selivce (npr. rdečenoga postovka). Glede na ekstenzivnost kmetovanja in prvobitnost predela ter številčno bogate populacije ptičev je treba razmisliti o načinu ohranjanja stanja.

SUMMARY

In May and June 1993, data on local bird fauna were collected during three days and one night on the karst plateau of Banjšice between the Soča and Čepovan valleys in SW Slovenia. In this way we attempted to show how an optimal nature conservationist estimation, which was in this case required by the regional nature conservationist department, could be made with a minimal number of field surveys.

Quantitative mappings of the Banjšice bird populations were carried out in the early morning hours on June 8th 1993. The method of 5-minute census from certain points was applied, with mappings of all individuals within certain distances from them, as proposed for the na-

ture conservationist evaluation by Oelke et al (1983). In order to be able to compare the data with other quantitative analyses of bird populations on the basis of point mapping, the data on individuals recorded within a circle of about 100 metres were used in this case. The twenty selected mapping points were spread more than 200 metres from each other. Each singing male, male with explicit territorial behaviour or parents with their young were treated as representing a pair. Considering that in the analysis the different detectibilities of species were not taken into account, the obtained values are relative.

Due to the great diversity of this area, the value of each habitat within some 100 m large circle was estimated at each point. In this way the following results were obtained: meadows and fields 49%, woods and scrubs 50%, and urban parts with orchards 1%.

For each species the degree of its dominance (D%) and the degree of frequency at certain points (f%T) were established. An average number of individuals of each separate species at separate mapping points is given, i.e. the DIA index after Oelke et al. 1983. The assessments are presented in Tables 1 to 4.

At Banjšice, 64 different bird species were established, as shown in the systematic part of the text. With the exception of the Red-footed Falcon, Pied Flycatcher and Northern Wheatear, they were all treated as breeding species. The highest degree of dominance went to the Blackbird, Chaffinch, Blackcap, Robin and the Great Tit.

The nature conservationist assesment of Banjšice is based on the established endangered species in Slovenia from its national Red List (Gregori & Matvejev 1992). Separate categories include the following birds:

E - Endangered: *Coturnix coturnix*, *Sylvia nisoria* and *Miliaria calandra*;

V - Vulnerable: *Buteo buteo*, *Streptopelia turtur*, *Otus scops*, *Caprimulgus europaeus*, *Jynx torquilla*, *Lullula arborea*, *Alauda arvensis*, *Lanius collurio* and *Sylvia communis*. In the dealt with area, some of these species reached a high degree of dominance.

From the ornithological point of view, the surveyed area is significant not only for its breeders but also for the migratory birds (e.g. Red-footed Falcon). Considering the extensive farming there, the primeval character of the area and the numerically rich bird population

it would be therefore appropriate to consider how to preserve such state in the future as well.

Janez Gregori, Prirodoslovni muzej Slovenije, Prešernova 20, 61000 Ljubljana

